

Şase matrice sigilare aparţinând prefecturii judeţului Gorj (1862-1926)

Laurenţiu-Ştefan Szemkovics

Resumé

Dans l'étude Six matrices sigillaires appartenant à la Préfecture du département Gorj (1862-1926), l'auteur présente six pièces qui proviennent des Archives Nationales Centrales de Bucarest, de la collection „Matrices sigillaires”. Ces matrices sigillaires à l'aide desquelles on imprime le sceau sur les documents, ont des formes rondes, sont confectionnées en laiton, sont gravées en excision, ont des dimensions variables et ont sur leur emblème les armoiries unies des Principautés Roumaines composées des armoiries héraldiques de la Valachie et de la Moldavie, les armoiries de la Roumanie de 1867, les armoiries de la Roumanie de 1872 et les armoiries de la Roumanie de 1921. On analyse l'emblème des ces matrices sigillaires concernant: l'écu, les emaux, les meubles, les ornements extérieurs, les couronnes qui timbrent les écus et le pavillon, le globe croiseté.

Mots-clés: Archives Nationales, armoiries, couronnes, département, écus, emaux, globe croiseté, Gorj, matrices sigillaires, meubles, pavillon, Préfecture.

La Arhivele Naţionale Centrale din Bucureşti, în colecţia de matrice sigilare¹, se află şase piese care au aparţinut, în perioada 1862-1926, Prefecturii judeţului Gorj. Aceste matrice, care imprimau sigiliul² pe documente, au forma

1 Denumim matrice sigilară obiectul confecţionat din material dur care, având gravate o reprezentare şi un text ce-l individualizează pe posesor, serveşte la realizarea amprentei sigilare; Damian P. Bogdan, *O străveche matrice de pecete românească*, în *Studii şi Materiale de Istorie Medie*, I, 1956, p. 245; Maria Dogaru, *Sigiliile mărturii ale trecutului istoric. Album sigilografic*, Edit. Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1976, p. 5.

2 Sigiliul este amprenta rămasă pe suportul documentului (în ceară, hârtie, soluţie de aur, tuş sau fum) în urma aplicării matricei sigilare ce poartă o emblemă şi un text menit a individualiza posesorul; sigiliul este principalul mijloc de garantare a secretului şi de asigurare a autenticităţii actului; *Dicţionar al ştiinţelor speciale ale istoriei. Arhivistică, cronologie, diplomatică, genealogie, heraldică, paleografie, sigilografie*, colectiv de autori, Edit. Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1982, p. 213-218.

rotundă³, sunt confecționate din alamă, sunt gravate în excizie⁴ și le vom analiza, în bună măsură, cu ajutorul sigilografiei⁵ și heraldicii⁶. În câmpul sigilar⁷ al acestor vestigii se disting:

A. Stema unită a Principatelor Române⁸, reunind stemele heraldice ale Moldovei și Țării Românești, apare în emblema primei piese.

I. Matrice sigilară rotundă (38 mm), din alamă, gravată în excizie, având în câmp un scut³ de tip francez modern⁹, despicat¹⁰, încărcat în cartierul din dreapta,

3 Sigiliile rotunde, cu forma considerată fundamentală, reprezintă autoritatea; Laurențiu-Ștefan Szemkovics, Maria Dogaru, *Tezaur sfragistic românesc. I. Sigiliile emise de cancelaria domnească a Țării Românești (1390-1856) – Trésor sfragistique roumain. I. Les sceaux emis par la chancellerie princière de la Valachie (1390-1856)*, Edit. Ars Docendi, București, 2006, p. 64.

4 Gravarea sigiliilor se poate face în adâncime (*incizie*), pentru sigilarea în ceară sau cocă, ori în relief (*excizie*), pentru sigilarea în tuș sau fum; *Dicționar al științelor speciale*, p. 128.

5 Sigilografia a fost fondată în secolul al XVII-lea de Dom Mabillon, părintele erudiției moderne și dezvoltată în secolul al XIX-lea de către Louis-Claude Douët d'Arcq, un mare arhivist și istoric care, împreună cu echipa sa, a scos lucrarea *Collection des sceaux des Archives de l'Empire*. Franceză la origine, această disciplină nu a întârziat să se extindă în toată Europa, pretutindeni unde, încă din Evul Mediu, se impunea obiceiul de a valida documentele cu sigiliu; Jean-Luc Chassel, *Les sceaux dans l'Histoire, l'Histoire dans les sceaux*, în *Les sceaux, sources de l'histoire médiévale en Champagne. Actes des tables rondes de la Société française d'héraldique et de sigillographie (Troyes, 2003-Reims, 2004)* sous la direction de Jean-Luc Chassel, Paris, Société française d'héraldique et de sigillographie, 2007, p. 9.

6 Heraldica este disciplină auxiliară a istoriei care studiază stemele, blazoanele etc.; Florin Marcu, *Marele dicționar de neologisme*, Editura Saeculum I.O., București, 2000, p. 422.

7 Câmpul sigilar este suprafața pe care se gravează emblema și legenda unui sigiliu; *Dicționar al științelor speciale*, p. 71.

8 Vezi și Dan Cernovodeanu, *Știința și arta heraldică în România*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1977, p. 145-157.

9 Scutul = partea centrală a unei steme, simbolizând arma de apărare a cavalerilor medievali, pe care aceștia își reprezentau blazonul. Scutul are forme variate după epocă și aria geografică unde a apărut; *Dicționar al științelor speciale*, p. 211.

10 Scutul de tip *francez modern* este un scut dreptunghiular cu baza în acoladă, inventat și răspândit de Bara la sfârșitul secolului al XVI-lea; Théodore Veyrin-Forrer, *Précis d'Héraldique*, édition revue et mise à jour par Michel Popoff, Larousse/SEJER, 2004, p. 15, 17, fig. 21.

tăiat albastru¹¹ și aur¹², cu acvila¹³ cruciată¹⁴, încoronată¹⁵, cu capul conturnat¹⁶, redată din față, cu aripile¹⁷ deschise și cu zborul în jos, iar în cel din stânga, tăiat roșu¹⁸ și albastru, cu o întâlnire¹⁹ de zimbru, reprezentată cu capul animalului văzut

11 Despicaț = termen care indică împărțirea în două părți egale, printr-o linie verticală, a unei suprafețe, scut, cartier sau mobile; *Dicționar al științelor speciale*, p. 99; W. Maigne, *Abrégé méthodique de la science des armoiries suivi d'un glossaire des attributs héraldiques, d'un traité élémentaire des ordres des chevalerie et de notions sur les classes nobles, les anoblissements, l'origine des noms de famille, les preuves de noblesse, les titres, les usurpations et la législation nobiliaires*, Paris, Garnier frères, Libraires-Éditeurs, 1860, p.14.

12 Albastru (azur) = culoare utilizată în alcătuirea stemelor, reprezentată convențional prin linii orizontale plasate la distanță egală. Semnifică loialitate, fidelitate, frumusețe (A. de la Porte, *Trésor héraldique d'après d'Hozier, Ménétrier, Boisseau, etc.*, Paris, Leipzig, H. Casterman, Tournai, 1861, p. 11). Începând cu secolul al XX-lea, culoarea albastră simbolizează Europa în seria celor cinci inele olimpice, iar din 1955 devine culoarea Consiliului Europei (mai târziu, a Comunității Europene); Michel Pastoureau, *Albastru. Istoria unei culori*, traducere din franceză de Em. Galaicu-Păun, Cartier, 2006, p. 224, nota 271.

13 Aur = metal utilizat în alcătuirea stemelor; este reprezentat convențional prin puncte plasate la egală distanță între ele (*Dicționar al științelor speciale*, p. 49); simbolizează bogăție, forță, credință, puritate, constanță, bucurie, prosperitate, viață lungă; G. Eysenbach, *Histoire du blason et science des armoiries*, Tours, MDCCCXLVIII, p. 370; H. Gourdon de Genouillac, *Les Mystères du blason de la noblesse et de la féodalité. Curiosités – bizarreries et singularités*, Paris, E. Dentu, Éditeur, Libraire de la Société des Gens des Lettres, 1868, p. 16.

14 Acvila = pasăre heraldică de prim rang (cea mai intens folosită). Simbolizează curaj, hotărâre, zbor spre înălțimi. Conform cerințelor artei heraldice, acvila trebuie reprezentată văzută din față, cu capul spre dreapta și aripile deschise. Este elementul central al stemei heraldice a Țării Românești. Figurează și în stema Transilvaniei; *Dicționar al științelor speciale*, p. 17; stăpâna tunetului și a trăsnetului, căci loviturile date cu ghearele sunt precum fulgerele, iar asupra prăzii se năpustește ca trăsnetul; simbol al regelui solitar și necruțător; în tradiția populară este simbol al focului, al incendiului și al devastării; purtător al luminii; reprezintă persoana și puterea regelui, dar și capitala și imperiul acestuia; Jean-Paul Clébert, *Bestiar fabulos. Dicționar de simboluri animaliere*, Edit. Artemis-Cavallioti, București, 1995, p. 334-340.

15 Acvilă cruciată = pasăre heraldică purtând în cioc o cruce; *Dicționar al științelor speciale*, p. 17.

16 Încoronat = se spune despre animale sau despre figuri umane care au o coroană pe cap; W. Maigne, *op. cit.*, p. 233.

17 Conturnat = se spune: 1) despre animale sau despre capete de animale care privesc spre stânga scutului; 2) de chevron atunci când vârful este întors spre partea stângă a scutului; W. Maigne, *op. cit.*, p. 229.

18 Aripă = simbol al avântului; indică facultatea cunoașterii, o eliberare și o izbândă; Jean Chévalier, Alain Ghéerbrant, *Dicționar de simboluri. Mituri, vise, obiceiuri, gesturi, forme, figuri, culori, numere*, Edit. Artemis, București, I, p. 141-143.

19 Roșu = culoare utilizată în alcătuirea stemelor, reprezentată convențional prin linii verticale plasate la distanță egală. Semnifică curaj, dârzenie, îndrăzneală, dragoste, sacrificiu, bunătate, vigență și justiție; A. de la Porte, *op. cit.*, p. 11; *Dicționar al științelor speciale*, p. 201.

din față, având între coarne²⁰ o stea²¹. Scutul este timbrat²² de o coroană²³ princiară, fără tocă, compusă dintr-un cerc împodobit cu pietre prețioase²⁴, surmontat de opt cruciulițe treflate (dintre care cinci sunt vizibile), intercalate de perle²⁵, din vârful cărora pornesc opt arce ornate cu perle care se reunesc în partea de sus și se termină printr-un glob crucifer²⁶, cu cruce labată²⁷ (cu brațele de formă concavă²⁸). Sub scut este gravat anul 1862. În exergă²⁹, mărginită de un cerc liniar la exterior, legenda: **PREFECTURA JUDEȚULUI GORJIU**.³⁰

20 Capul cerbului, al bourului, al berbecului sau al unui alt animal, care apare din față în scut, adică arătând ochii; Cte Alph. O'Kelly de Galway, *Dictionnaire archéologique et explicatif de la science du blason*, tome I, Bergerac, Imprimerie générale du sud-ouest, 1901, p. 403.

21 Corn = simbol al puterii; Jean Chévalier, Alain Ghéerbrant, *op. cit.*, I, p. 367-369.

22 Stea = simbolul manifestării centrale a luminii, a focarului unui univers în expansiune. Ea este, ca și numărul cinci, simbol al perfecțiunii; Jean Chévalier, Alain Ghéerbrant, *op. cit.*, III, p. 257-264.

23 Timbrat = termen care indică poziția unei mobile față de scut. Este propriu coifului cu cimier și lambrechini; *Dicționar al științelor speciale*, p. 230.

24 Coroană = simbol al perfecțiunii; simbolizează o demnitate, o domnie, accesul la un rang și la niște forțe superioare. Simbol al victoriei, este un mod de a răsplăti o faptă deosebită sau merite excepționale. Coroana este un ornament al scutului care simbolizează demnitate, rang nobiliar, suveranitate. După formă, întâlnim coroane închise și coroane deschise; *Dicționar al științelor speciale*, p. 90; Jean Chévalier, Alain Ghéerbrant, *op. cit.*, I, p. 371-375.

25 Pietre prețioase = aurul semnifică topazul; argintul, perla; roșu, rubinul; albastru, safirul; purpura, ametistul; verde, smaraldul; negru, diamantul; Jean Claude Favre, *Abrégé méthodique des principes de la science héraldique*, Chambert, Louys du-Four, Imprimeur de S.A.R., MDCXLVII, p. 32.

26 Perla = în Europa era folosită în medicină la tratarea melancoliei, a epilepsiei, a demenței. La greci, perla era simbolul iubirii și al căsătoriei. Ea simbolizează sublimarea instinctelor, capătul luminos al evoluției. Perla este rară, pură, prețioasă. Datorită formei sale sferice, perla este asociată cu perfecțiunea; mai simbolizează cunoașterea; Jean Chévalier, Alain Ghéerbrant, *op. cit.*, III, p. 66-69; Hans Biedermann, *Dicționar de simboluri*, vol. II, Editura Saeculum I.O., București, 2002, p. 327-328.

27 Glob crucifer = sferă suprapusă de o cruce care se găsește în vârful coroanelor închise, în mâna unor personaje sau deasupra unor scuturi; este însemn al puterii suverane, atribut al suveranității. În heraldica românească globul crucifer este întâlnit în stemele Țării Românești, în armele Moldovei și în armeriile statului român; *Dicționar al științelor speciale*, p. 127.

28 Silviu Andrieș-Tabac, *Tipologia crucii heraldice*, în *Analecta Catholica*, IV, 2008, Chișinău, 2010, p. 110, fig. 37.

29 Claude Wenzler, *Le guide de l'héraldique. Histoire, analyse et lecture des blasons*, Éditions Ouest-France, Édilarge SA, Rennes, 2002, p. 187, fig. 338, 339, 340.

30 Exergă = spațiul de la marginea câmpului sigilar, de obicei cuprins între două sau mai multe cercuri (ce pot fi liniare, șnurate, perlate, etc.), în care se gravează textul legendei; *Dicționar al științelor speciale*, p. 111.

B. Stema României din 1867, pe care o redăm mai jos așa cum a fost descrisă în legea de la acea vreme, apare, cu mici modificări, în câmpul sigilar al următoarelor două piese.

Art. 1. Armele României se fixează după cum urmează:

Art. 2. Scutul are forma unui pătrat lung. Partea interioară rotunjită la ambele unghiuri și terminată la mijlocul bazei printr-un vârful. Scutul se împarte în 4 secțiuni, prin două linii încrucișate în mijloc. În secțiunea din dreapta de sus, pe albastru, în cea din stânga de jos, pe galben, figurează aquila română cu capul spre aripa stângă și cu o cruce de aur în gură, simbolul Țării Românești.

În secțiunea din stânga de sus, pe albastru, și în cea din dreapta în jos, pe roșu, figurează capul de bour cu o stea între coarne, simbolul Moldovei. În ambele secțiuni superioare ale scutului, în stânga și în dreapta liniei despărțitoare, figurează soarele și luna. Pe scut va fi coroana regală.

Art. 3. În mijlocul scutului României figurează scutul M. S. Domnitorului, scartelat, având secțiunea de sus din dreapta și cea de jos din stânga în alb (*argint*), iar cea din stânga de sus și cea din dreapta de jos în negru. Scutul are drept suport în stânga un leu, iar în dreapta o femeie în costumul femeilor dace, care ține în mâna stângă arma Dacilor, numită arpi.

Art. 4. Pe suport este așezată o eșarpă albastră pe care este scrisă deviza familiei Hohenzollern: „Nihil sine Deo”.

Art. 5. Pavilionul este de culoare roșie (*pourpre*), căptușit cu hermină, având deasupra coroana regală.

II. Matrice sigilară rotundă (42 mm), din alamă, gravată în excizie, având în emblemă un scut francez modern, scartelat³¹, încărcat în cartierul 1, pe albastru, cu acvila cruciată, redată din față, cu capul conturnat, cu aripile deschise și orientate

³¹ Arhivele Naționale Centrale, colecția *Matrice sigilare*, nr. 1439.

în jos, flankată³² în partea stângă superioară de soare³³ cu 16 raze, în 2, pe albastru, cu capul de bour³⁴ cu stea între coarne, flankat în partea dreaptă superioară de semilună³⁵, în 3, pe roșu, cu capul de bour cu stea între coarne, în 4, pe aur, cu acvila cruciată, redată din față, cu capul conturnat, cu aripile deschise și orientate în jos. Peste tot, armele familiei de Hohenzollern: scut polonez, dreptunghiular, cu marginea superioară și cea inferioară în acolade orientate cu vârful în sus, respectiv, în jos, sfertuit, având în cartierele 1 și 4 argint³⁶, în 2 și 3 negru³⁷. Scutul mare, așezat cu vârful pe două arabescuri³⁸, timbrat de o coroană închisă, fără tocă, compusă dintr-un cerc împodobit cu pietre prețioase, surmontat de opt cruciulițe (dintre care cinci sunt vizibile), intercalate de perle, din vârful cărora pornesc opt

32 Promulgată prin *Legea pentru fixarea și stabilirea armelor României*, publicată în Monitorul, jurnal oficial al României, no. 75 din 2/14 aprilie 1867, p. 450-452; Supliment Monitorul Oficial no. 75, p. 453-454; ibidem, no. 77 din 5/17 aprilie 1867, p. 467; vezi și Ștefan D. Grecianu, *Eraldica română. Actele privitoare la stabilirea armeriilor oficiale cu planșe și vocabular*, București, Institutul de arte grafice Carol Göbl, 1900, p. 11-16, 44-45; P.V. Năsturel, *Steagul, stema română, însemnele domnești, trofee. Cercetare critică pe terenul istorii (cu numeroase figuri în culori)*, Stabiliment de arte grafice „Universala”, București, 1903, p. 95-100; Constantin Moisil, *Stema României. Originea și evoluția ei istorică și heraldică*, București, 1931 (extras din *Boabe de grâu*, II, 1931, nr. 2, p. 65-85), p. 18-19; idem, *Stema României*, în *Enciclopedia României*, vol. I, 1938, p. 69; Dan Cernovodeanu, *Știința și arta heraldică în România*, p. 159-160; idem, *Evoluția armeriilor Țărilor Române de la apariția lor și până în zilele noastre (sec. XIII-XX)*, traducere din limba franceză Livia Sîrbu, Muzeul Brăilei, Editura Istros, Brăila, 2005, p. 402-406; Maria Dogaru, *Colecțiile de matrice sigilare ale Arhivelor Statului*, București, 1984, p. 46; eadem, *Stemele României moderne*, în *Magazin Istoric*, 1993, p. 3-5; eadem, *Din heraldica României*, JIF, 1994, p. 61; Cristache Gheorghe, Maria Dogaru, *Simbolurile naționale ale României*, Editura Sylvi, București, 2003, p. 123-128; Laurențiu-Ștefan Szemkovics, *Matrice sigilare aparținând Ministerului de Interne și unor structuri polițienești (1831-1931)*, Editura Ministerului Administrației și Internelor, 2012, p. 33.

33 Scartelat = scut împărțit în patru părți egale printr-o linie orizontală și una verticală, perpendiculară pe prima; florin Marcu, *op. cit.*, p. 775.

34 Flancat = termen ce indică poziția paralelă cu laturile scutului a unor mobile; *Dicționar al științelor speciale*, p. 119.

35 Soarele = astru reprezentat cu o față umană, înconjurat de 12 sau 16 raze, alternând cele drepte cu cele ondulate; este simbolul luminii, al bogăției și al abundenței. El este de asemenea desemnat ca emblemă a divinității. În iconografia creștină, indică adevărul; Cte Alph. O’Kelly de Galway, *op. cit.*, p. 424.

36 Bour = purtător al lumii; simbol al abundenței (datorită cornului); Jean-Paul Clébert, *op. cit.*, p. 294-306.

37 Lună = figură naturală, din categoria astrilor, reprezentată conform regulilor heraldice, printr-un disc de argint cu figură umană. În heraldica românească acest astru este, de obicei, înfățișat sub formă de crai nou (semilună) figurat. Poziția obișnuită a semilunii este culcată la orizontal, cu coarnele în sus; când este redată orizontal cu coarnele în jos se blazonează răsturnată; când este înfățișată vertical cu coarnele îndreptate spre flancul drept se definește semilună întoarsă; iar când este în poziție verticală, cu coarnele spre stânga, se descrie conturnată. Simbolizează veșnicie, nemurire, strălucire; *Dicționar al științelor speciale*, p. 159.

38 Argint = metal utilizat în alcătuirea stemelor, reprezentat convențional prin câmp alb, respectiv suprafață liberă. Simbolizează puritate, nevinovăție, sinceritate; H. Gourdon de Genouillac, *op. cit.*, p. 16-17.

arce ornate cu perle care se reunesc în partea de sus și se termină printr-un glob crucifer, cu cruce labată (cu brațele de formă concavă), are ca tenanți³⁹: la dextra o femeie dacă redată din față, cu capul întors spre stânga și privind la coroana care timbrează scutul, stând pe un arabesc, purtând veșminte lungi, ținând în mâna dreaptă sica așezată în pal⁴⁰, cu mâna stângă pe marginea de sus a scutului, iar la senestra un leopard lionat⁴¹, stând cu piciorul stâng posterior pe un arabesc, cu cel drept sprijină partea de jos a scutului, ținând cu laba stângă anterioară scutul de flancul stâng, pătrunzând în dreptul liniei orizontale despărțitoare, iar pe cea dreaptă o ține pe marginea de sus a scutului. Sub scut, deviza⁴² „NIHIL SINE DEO”⁴³ (NIMIC FĂRĂ DUMNEZEU). Întreaga compoziție este inclusă sub un pavilion⁴⁴, căptușit cu hermină⁴⁵, dotat cu franjuri și ciucuri, prins, în partea de sus, sub o coroană închisă asemănătoare cu cea care timbrează scutul, dar de dimensiuni mari decât aceasta. În exergă, mărginită de un cerc liniar la exterior, legenda: * **ROMÂNIA** * **PREFECTURA DISTRICT(ului).** **GORJIU.**⁴⁶

39 Negru = culoare utilizată în alcătuirea stemelor, reprezentată convențional prin linii verticale suprapuse pe linii orizontale. Semnifică știință, modestie, durere, prudență; *Dicționar al științelor speciale*, p. 173.

40 Arabescul = poate fi pus în legătură cu pânza de păianjen și, de asemenea, cu labirintul, al cărui itinerar complex are menirea să conducă de la periferie spre centrul local (simbolul centrului invizibil al ființei); Jean Chévalier, Alain Ghéerbrant, *op. cit.*, I, p. 121-122.

41 Tenant = element exterior al scutului, reprezentat printr-un personaj uman care sprijină scutul; *Dicționar al științelor speciale*, p. 229.

42 Palul este obținut prin trasarea a două linii verticale în centrul scutului; *Dicționar al științelor speciale*, p. 186.

43 Leopard lionat = leopard rampant, adică ridicat pe labele inferioare și are capul văzut din față; G. de L. T***, *Dictionnaire héraldique, contenant tout ce qui a rapport à la science du blazon, avec l'explication des termes; leurs etymologies, & les exemples nécessaires pour leur intelligence, suivi des Ordres de Chevaleries dans le Royaume et de l'Ordre de Malthe*, Paris, Chez Lacombe, MDCCLXXIV, p. 20.

44 Deviza = inscripție conținând o maximă morală, o exclamație, o formulă de credință, un angajament; *Dicționar al științelor speciale*, p. 100.

45 Maria Dogaru, *Din heraldica României*, JIF, 1994, p. 73.

46 Pavilion = ornament exterior al scutului sub formă de mantou, prevăzut în partea superioară cu un baldachin. Este alcătuit din purpură, căptușit cu hermină, brodat cu franjuri și ciucuri din fir de aur. Simbolizează cortul sub care membrii familiilor domnitoare își adăpostesc armele. Uneori acesta este reprezentat chiar și în armele de stat, fără baldachin, semnificația păstrându-se totuși; *Dicționar al științelor speciale*, p. 183.

III. Matrice sigilară rotundă (42 mm), din alamă, gravată în excizie, având în emblemă un scut francez modern, scartelat, încărcat în cartierul 1 cu acvila cruciată, redată din față, cu capul conturnat, cu aripile deschise și orientate în jos, flancată în partea stângă superioară de soare, în 2 cu capul de bour cu stea deasupra coarnelor, flancat în partea dreaptă superioară de semilună, în 3 cu capul de bour cu stea între coarne, în 4 cu acvila cruciată, redată din față, cu capul conturnat, cu aripile deschise și orientate în jos. Peste tot, armele familiei de Hohenzollern: scut polonez, sfertuit, având în cartierele 1 și 4 argint, în 2 și 3 negru. Scutul mare, așezat cu vârful pe două arabescuri, timbrat de o coroană închisă, fără tocă, compusă dintr-un cerc împodobit cu pietre prețioase, surmontat de opt cruciulițe (dintre care cinci sunt vizibile), intercalate de perle, din vârful cărora pornesc opt arce ornate cu perle, aplatizate la orizontală în partea de sus, care se reunesc în partea superioară și se termină la mijloc printr-un glob crucifer, cu cruce labată (cu brațele de formă concavă), are ca tenanți: la dextra o femeie ținând în mâna dreaptă o sica dacică, așezată în pal, iar la senestra un leopard lionat. Sub scut, deviza „NIHIL SINE DEO” (NIMIC FĂRĂ DUMNEZEU). Întreaga compoziție este inclusă sub un pavilion căptușit cu hermină, dotat cu franjuri și ciucuri, prins, în partea de sus, sub o coroană închisă asemănătoare cu cea care timbrează scutul, dar de dimensiuni mari decât aceasta. În exergă, mărginită de un cerc liniar la exterior, legenda: **x ROMÂNIA x PREFECTURA DISTRICT(ului). GORJIU.**

C. Stema României din 1872, pe care o redăm mai jos așa cum a fost descrisă în actul normativ al vremii, apare, cu mici modificări, în emblema următoarelor două piese.

Art. I. Armele României se fixează cum urmează:

Art. II. Scutul sau pavăza are forma vechilor scuturi românești, adică a unui pătrat lung rotunjit la ambele unghiuri de jos și terminat la mijlocul bazei printr-un vârful, iar de la mijlocul laturilor înălțimii, scutul se ascute și apoi crește iarăși spre unghiul de sus.

Linia de sus a capului (*chef*) este ușor înălțată în semicerc orizontal de la un unghi spre celălalt.

Scutul se împarte în patru secțiuni, prin două linii încrucișate la mijloc.

În I-a secțiune din dreapta sus, pe albastru, figurează aquila romană cu capul spre aripa dreaptă, cu o cruce în gură, cu coroana Domnească, sabia și toiagul, simbolurile principatului Țării Românești, toate de aur. În dreapta aquilei sus un soare mișcând (*mouvant*), asemenea de aur.

În a II-a secțiune, din stânga de sus, pe roșu, figurează capul de bour cu o stea cu 6 raze între coarne, simbolul principatului Moldovei, toate de aur. În stânga bourului sus, o lună mișcând (*mouvant*), asemenea de aur.

În a III-a secțiune din dreapta jos, pe roșu, figurează leul ridicat, coronat, coada furcată (*queue fourchée*), cu o stea cu 6 raze între picioare și ieșind dintr-o coroană de Ban, toate de aur; simbolul banatului Craiovei⁴⁷.

În a IV-a secțiune din stânga de jos, pe albastru, figurează 2 delfini, cap la cap și coadele depărtate în sus, care sunt simbolul țărmurilor Mării Negre, toate de aur. Pe scut va fi coroana regală.

Art. III. În mijlocul scutului României figurează scutul Măriei Sale Domnitorului, scartelat, având în secțiunea I-ia din dreapta sus și în cea din jos din stânga alb (*argent*); iară în cea din stânga de sus și în cea din dreapta de jos negru (*sable*).

Scutul României are suportți 2 lei de culori naturale, privind scutul și cu coadele trecând între picioare: simbolul Daciei.

Art. IV. Sub suportți este așezată o eșarpă albastră, căptușită cu roșu, pe care este scris cu aur deviza familiei de Hohenzollern: *Nihil sine Deo*.

Art. V. Pavilionul este de culoare purpurie, căptușită cu hermină (*cacom*) având deasupra coroana regală. ...

Promulgăm această lege și ordonăm ca ea să fie investită cu sigiliul Statului și publicată în *Monitorul Oficial*.

Dat în București, la 8 Martie 1872.

IV. Matrice sigilară rotundă (44 mm), din alamă, gravată în excizie,

⁴⁷ Hermină = blană utilizată în alcătuirea stemelor, în special la căptușirea pavilioanelor și mantourilor. Este reprezentată convențional printr-o suprafață albă semănată cu codițe negre. Este blana folosită de obicei la reprezentarea armelor de stat. Simbolizează măreție, suveranitate; *Dicționar al științelor speciale*, p. 131.

având în câmp un scut de tip rusesc de la 1850, cu marginea superioară convexă, colțurile de sus retezate, concavități pe flancuri⁴⁸, vârful în acoladă, scartelat, cuprinzând în cartierul 1 acvila cruciată, redată din față, încoronată, cu capul spre dreapta, aripile deschise și orientate în jos, în 2 capul de zimbru cu stea cu 6 raze între coarne, în 3 un leu⁴⁹ încoronat, născând⁵⁰ dintr-o coroană deschisă⁵¹ și privind spre o stea cu șase raze aflată în fața lui, între etichetele anterioare, în 4 doi delfini⁵², afrontați⁵³, cu cozile ridicate. Peste tot, armele familiei de Hohenzollern: un scut de dimensiuni mai mici, dreptunghiular cu vârful ascuțit, sfertuit, având în cartierele 1 și 4 argint, în 2 și 3 negru. Scutul este timbrat de coroană închisă, fără tocă, compusă dintr-un cerc împodobit cu pietre prețioase, surmontat de opt cruciulițe (dintre care cinci sunt vizibile), intercalate de perle, din vârful cărora pornesc opt arce ornate cu perle, care se reunesc în partea superioară și se termină printr-un glob crucifer, cu cruce latină. Scutul, așezat pe două arabescuri acolate⁵⁴, are ca suport doi lei afrontați, limbați⁵⁵, cu cozile fie trecute printre picioare, care îl susțin cu câte o labă anterioară de marginea de sus, iar cu cealaltă de flancuri; sub scut, deviza „NIHIL SINE DEO” (NIMIC FĂRĂ DUMNEZEU). Compoziția este inclusă într-un pavilion căptușit cu hermină și prins, în partea de sus, sub o coroană asemănătoare cu cea care timbrează scutul, dar de dimensiuni mai

48 Arhivele Naționale Centrale, col. Matrice sigilare, nr. 2338.

49 Idem, nr. 2339.

50 Promulgată prin *Legea pentru modificarea armelor țării*, publicată în M. Of. al României nr. 57 din 11/23 martie 1872, p. 337; Ștefan D. Grecianu, *op. cit.*, anexa de la p. 49; P.V. Năsturel, *op. cit.*, p. 103-110; Constantin Moisil, *Stema României. Originea*, p. 19-20; idem, *Stema României*, p. 69-70; Dan Cernovodeanu, *Știința și arta heraldică în România*, p. 161; idem, *Evoluția armelor*, p. 406; Maria Dogaru, *Colecțiile de matrice sigilare*, p. 46; eadem, *Stemele României moderne*, p. 3-5; eadem, *Arta și știința blazonului. Album*, București, 1994, p. 36-37, poziția 43; eadem, *Din heraldica României*, p. 61-62; eadem, *Tipare sigilare aparținând suveranilor României din perioada 1866-1947*, București, 1999, p. 10-11; Cristache Gheorghe, Maria Dogaru, *op. cit.*, p. 128-129.

51 *Dicționar de istorie a României*, de Dan Stoica, Vasile Mărculeț, Vasile Valentin, Valentina Bilcea, coordonator: Stan Stoica, cuvânt înainte: Acad. Dinu C. Giurescu, Editura Meronia, 2007, p. 348.

52 Flanc = suprafața de lungime a laturilor scutului, respectiv flancul drept plasat lângă latura stângă a scutului din punct de vedere al privitorului și invers; *Dicționar al științelor speciale*, p. 120.

53 Leul = unul dintre cele mai nobile animale, fiind reprezentat din profil și stând pe etichetele de dinapoi. Gura larg deschisă îi arată dinții ascuțiți și o limbă recurbată. Coada sa se înalță dreaptă terminându-se printr-un smoc de păr întors spre spate. Este simbolul forței, al curajului și al generozității; Cte Alph. O’Kelly de Galway, *op. cit.*, p. 316-317; H. Gourdon de Genouillac, *op. cit.*, p. 22.

54 Născând = expresie care se aplică leului atunci când este redată doar jumătatea superioară a corpului său și care pare să iasă fie din câmp, fie dintr-o fascie sau din șef; Cte Alph. O’Kelly de Galway, *op. cit.*, p. 352.

55 Coroană deschisă = coroana formată dintr-un arc frontal și mai multe fleuroane; deseori între fleuroane se interpun arcuri perlate, iar cercul frontal este împodobit cu pietre prețioase; *Dicționar al științelor speciale*, p. 90.

mari. În exergă, mărginită de un cerc liniar la exterior, legenda: * ROMÂNIA *
PREFECTURA DISTRICT(ului). GORJIU.⁵⁶

V. Matrice sigilară rotundă (45 mm), din alamă, gravată în excizie, având în câmp un scut de tip rusesc de la 1850, scartelat, având în cartierul 1 acvila cruciată, redată din față, încoronată, cu capul spre dreapta, aripile deschise și orientate în jos, în 2 capul de zimbru cu stea cu 6 raze între coarne, în 3 un leu încoronat, născând dintr-o coroană deschisă și privind spre o stea cu șase raze aflată în fața lui, între labele anterioare, în 4 doi delfini, afrontați, cu cozile ridicate. Peste tot, armele familiei de Hohenzollern: un scut de dimensiuni mai mici și asemănător cu primul, sfertuit, având în cartierele 1 și 4 argint, în 2 și 3 negru. Scutul este timbrat de coroană închisă, fără tocă, compusă dintr-un cerc împodobit cu pietre prețioase, surmontat de opt cruciulițe (dintre care cinci sunt vizibile), intercalate de perle, din vârful cărora pornesc opt arce ornate cu perle, aplatizate la orizontală în partea de sus, care se reunesc în partea superioară și se termină printr-un glob crucifer, cu cruce labată (cu brațele de formă concavă). Scutul, așezat pe două arabescuri acolate, are ca suporturi doi lei afrontați, limbați, cu cozile fie trecute printre picioare, care îl susțin cu câte o labă anterioară de marginea de sus, iar cu cealaltă de flancuri; sub scut, deviza „NIHIL SINE DEO” (NIMIC FĂRĂ DUMNEZEU). Compoziția este inclusă într-un pavilion căptușit cu hermină și prins, în partea de sus, sub o coroană asemănătoare cu cea care timbrează scutul, dar de dimensiuni mai mari. În exergă, mărginită de un cerc liniar la exterior, legenda: x ROMÂNIA x **PREFECTURA DISTRICT(ului). GORJIU.**

⁵⁶ Delfin = pește cu capul îngroșat, reprezentat curbat în semicerc, din profil și în poziție verticală. Botul și coada sa sunt întoarse spre dreapta scutului. Indică un comandament pe mare. Delfinul este simbolul unei retrageri sigure la apropierea unor frământări și a unor furtuni. El poate personifica vreun mare personaj atașat de țara sa și care nu se poate îndepărta fără să moară. În vechime delfinul a fost mereu considerat un animal salvator; Cte Alph. O’Kelly de Galway, *op. cit.*, p. 173-174.

D. Stema României de la 1921, pe care o redăm mai jos așa cum a fost descrisă în legea de la acea vreme și a cărei planșe color se găsește la Arhivele Naționale Centrale⁵⁷, apare, cu mici modificări, în emblema ultimei piese.

Art. I. – Stema Regatului României, întregit cu țările surori unite, se compune din trei scuturi puse unul peste altul: scutul mare, scutul mediu și scutul mic (peste totul).

I. Scutul mare: pe albastru, o acuilă de aur cu ciocul și ghearele roșii, cu coroana regală de aur pe cap, ținând în cioc o cruce pedată (pattée) de aur, ascuțită la extremitatea inferioară, în gheara dreaptă o spadă, în gheara stângă un sceptru de aur cu vârful în formă de crin, - acuila României, armele Regalității române.

II. Pe pieptul acuilii, scutul mediu, incuțat (ecartelé), cu inșițune⁵⁸ între cartierele de jos (enté en pointe), cuprinzând armele țărilor surori unite:

1. Sus în dreapta, armele vechiului Principat al Țării-Românești: pe albastru, o acuilă de aur cu ciocul și ghearele roșii, ținând în cioc o cruce pedată de aur, însoțită de un soare de aur la dreapta, de o lună-nouă de aur la stânga.

2. Sus în stânga, armele vechiului Principat al Moldovei (cu Basarabia și Bucovina): pe roșu, un cap de bour negru cu gura închisă, însoțit de o stea de aur (cu cinci raze) între coarne, de o roză de aur (cu cinci foi) la dreapta, de o semilună de aur la stânga.

3. Jos la dreapta, armele Banatului cu vechiul Banat românesc al Severinului (fixate acum): pe roșu, peste valuri naturale, un pod de aur cu două deschideri boltite⁵⁹, construit din piatră cioplită (podul lui

⁵⁷ Afrontat = se spune despre două animale care se privesc; W. Maigne, *op. cit.*, p. 219.

⁵⁸ Acolat = atributul oricărui animal care are un colier sau o coroană după gât; macle, romburi, ace de ceasornic, etc., care se ating la unghiurile lor laterale; un butuc de viță de vie agățat de un arac; un șarpe încolăcindu-se în jurul unui arbore, unei plane sau unei coloane; două ecusoane unite împreună pe flancuri; coliere sau panglici de ordine de cavalerie care înconjoară scutul (Cte Alph. O'Kelly de Galway, *op. cit.*, p. 5); văduvele care poartă scuturi acolate, unde primul din dreapta este cu armele soțului, iar cel din stânga cu armele femeii; scuturile astfel dispuse oferă uneori stemele a două state încorporate împreună; W. Maigne, *op. cit.*, p. 10.

⁵⁹ Limbat = înfățișare a unor animale cu limba scoasă și reprezentată de obicei în alt smalt; *Dicționar al științelor speciale*, p. 156.

Traian), din care iese un leu de aur.

4. Jos la stânga, armele vechiului Mare-Principat al Transilvaniei (cu părțile Crișanei și Maramureșului): albastru și aur, împărțit prin o fâșie îngustă roșie, din care iese o acuilă neagră cu ciocul de aur, însoțită de un soare de aur la dreapta, de o semilună de argint la stânga; jos, șapte turnuri roșii, câte patru și trei, cu câte două rânduri de crenele (sus trei, jos patru) și câte două ferestre, cu porțile închise.

5. În inșițiune (enté), armele Dobrogei: pe albastru, doi delfini de aur afrontați, cu cozile ridicate în sus.

III. Peste totul, scutul mic, incuartat de argint și negru, armele Casei domnitoare de Hohenzollern.

Pe scutul mare, coroana de oțel a României⁶⁰.

Scutul e ținut de doi lei de aur, stând pe arabescuri de aur.

Colanul ordinului „Regele Carol I”.

Pe eșarpă albastră cu marginile de aur, de forma cordonului ordinului, deviza Casei domnitoare de Hohenzollern, în litere latine de aur: „Nihil sine Deo”.

Pavilionul de purpură, cu marginile de aur, căptușit cu ermelin, timbrat cu o coroană regală de aur ornată cu nestemate.

Art. II. – Stema va fi întrebuințată în trei forme: 1-a, stema cea mare, cum e descrisă mai sus; a 2-a, stema cea medie, fără pavilion; a 3-a, stema cea mică, compusă din cele trei scuturi cu coroana de oțel.

Stema cea mare se va întrebuința în actele Statului emanate de la Rege și în actele oficiale internaționale, cum și din Înalt ordin al Regelui în cazuri speciale; stema cea medie, de armată și autoritățile Statului; stema cea mică, pe sigile și ștampile oficiale. Pentru alte cazuri se va prevedea în legile și regulamentele speciale.

Art. III. – Se înființează pe lângă ministerul de interne o comisie consultativă heraldică care va examina cererile de a se întrebuința stema în alte cazuri decât acelea prevăzute la Art. II și va lua măsuri pentru ca actele administrative în legătură cu stemele să se facă în conformitate cu regulile heraldice.

Un regulament special va stabili organizarea comisiunii.

Art. IV. – Art. 1 până la 5 inclusiv din legea pentru modificarea armelor țării, sancționată cu înaltul decret regal No. 498 din 1872, se abrogă.

Această lege s-a votat în Senat în ședința de la 18 iulie 1921 și s-a adoptat cu unanimitate de *una sută unu* voturi. ...

Această lege s-a votat de Adunarea deputaților în ședința de la 20 iulie 1921 și s-a adoptat cu unanimitate de *una sută șapte* voturi.

...

Promulgăm această lege și ordonăm ca ea să fie investită cu sigiliul Statului și publicată în *Monitorul Oficial*.

Dat în București, la 23 Iulie 1921.

FERDINAND⁶¹

(L. S. St.)

Ministru de justiție,

Ministru de interne,

M. Antonescu.

C. Argetoianu

VI. Matrice sigilară rotundă, 42 mm, confecționată din alamă, gravată în excizie. În emblemă, stema mică a României de la 1921, compusă dintr-un scut mare, de tip occidental de secol XX, dreptunghiular, cu talpa în ogivă, încărcat cu acvila cruciată, încoronată, cu aripile deschise și cu zborul în jos, ținând în gheara dreaptă o spadă⁶², în stânga un sceptru⁶³ cu vârful în formă de crin⁶⁴, purtând pe piept un scut asemănător cu cel de mai înainte, scartelat cu insițiune⁶⁵, având în cartierul 1 acvila cruciată flancată în partea superioară de soare și de semilună, în 2 întâlnirea de bour, reprezentată cu capul animalului văzut din față, cu stea între coarne, flancat în partea de jos de o roză⁶⁶ și de o semilună conturnată, în 3, peste valuri naturale, un pod cu două deschideri boltite, din care apare născând un leu, în 4, tăiat de un brâu despărțitor, având în partea de sus acvila ieșind, flancată de soare și de semilună conturnată, iar în cea de jos șapte turnuri de cetate poziționate 4:3. În insițiune sunt doi delfini afrontați, cu cozile ridicate în sus și orientate spre dreapta și spre stânga. Peste tot, armele familiei

61 Ibidem, nr. 4344.

62 Promulgată prin *Legea pentru fixarea stemei Regatului României, întregit cu țările surori unite*, publicată în M. Of. nr. 92 din 29 iulie 1921, p. 3569-3573.; vezi și Constantin Moisil, *Stema României. Originea*, p. 20-21; idem, *Stema României*, p. 70-71; Dan Cernovodeanu, *Știința și arta heraldică*, p. 162-163; idem, *Evoluția armeriilor*, p. 413-416; Maria Dogaru, *Colecțiile de matrice sigilare*, p. 46-47; eadem, *Stemele României moderne*, p. 3-5; eadem, *Arta și știința blazonului*, p. 38, poziția 45; eadem, *Din heraldica României*, p. 88, 95; eadem, *Tipare sigilare*, p. 14; Cristache Gheorghie, Maria Dogaru, *op. cit.*, p. 130-131.

63 Arhivele Naționale Centrale, *Comisia Consultativă Heraldică*, dosar nr. 3.

64 Vezi și Wenzler, *Le guide de l'héraldique*, p. 118.

65 *Dicționar de istorie a României*, p. 348.

66 Vezi și Constantin Moisil, *Însemnele regalității române*, în *Enciclopedia României*, vol. I, 1938, p. 83.

de Hohenzollern: scut de tip francez medieval⁶⁷, sfertuit, având în cartierele 1 și 4 argint, în 2 și 3 negru. Coroana care timbrează scutul mare este închisă, compusă dintr-un cerc împodobit cu pietre prețioase, surmontat de opt fleuroane sub formă de vârf de lance (dintre care cinci sunt vizibile), intercalate de perle, din vârful cărora pornesc opt arce ornate cu perle care se reunesc în partea de sus și se termină printr-un glob crucifer. În exergă, între două cercuri liniare, legenda: **x REGATUL ROMÂNIEI x**
PREFECTURA JUDEȚULUI GORJ.⁶⁸

67 Ferdinand de Hohenzollern, rege al României între 1914-1927; Nicolae Constantin, *Dicționar de personalități istorice românești*, ediția a III-a revizuită și adăugită, Editura Cetatea de Scaun, Târgoviște, 2011, p. 109; Petru Demetru Popescu, *Viețile voievozilor, domnilor și regilor poporului român*, Editura Vitruviu, București, 2008, 394-398.

68 Spada = simbolul stării militare, al vitejiei, al puterii. Poate fi aplicată nedreptății și poate stabili pacea și dreptatea. De asemenea, spada este și simbol al războiului sfânt. În tradițiile creștine, spada este o armă nobilă, a cavalerilor și eroilor creștini; Jean Chévalier, Alain Ghéerbrant, *op. cit.*, III, p. 246-247.